

**Чуприна О.О., к. е. н., доц.,
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
кафедра економічної теорії**

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК СКЛАДОВА ДОСЛІДЖЕННЯ БІДНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ

Важливою складовою дослідження проблем бідності та соціальної нерівності є виділення соціальних груп, для яких ці проблем є особливо гострими. Населення країни можна розбити на частини за багатьма ознаками, зокрема: за ступенем економічної активності (зайняте, безробітне, економічно неактивне населення); за видами діяльності; за наявністю неповнолітніх дітей та пенсіонерів в домогосподарстві; за місцем проживання (регіон України, сільська або міська місцевість); за віком; за статтю; за рівнем освіти тощо. Однак не кожна з них має суттєвий вплив на добробут домогосподарств або окремих індивідів. Тому необхідно виявити саме ті ознаки, що значною мірою впливають на рівень доходів та обсяги споживання членів відповідних соціальних груп.

Так, чималий інтерес представляє вплив складу домогосподарства (працюючі або непрацюючі дорослі, неповнолітні діти, пенсіонери) на рівень його добробуту. При цьому особливо важливо зрозуміти, чи задовольняються потреби сімей з дітьми. Адже в дитячому та підлітковому віці проблеми бідності та соціальної нерівності сприймаються особливо гостро, що в подальшому позначиться на характері індивіда та його поведінці в соціумі.

Нажаль, в Україні спостерігається пряма залежність між кількістю неповнолітніх дітей в домогосподарстві та рівнем їх абсолютної бідності. Так, у 2012 році частка домогосподарств, у яких розмір середньодушових загальних доходів у місяць, був нижчим за прожитковий мінімум, складала: для домогосподарств без дітей – 4,1 %, з однією дитиною – 10,3 %, з двома дітьми – 19,3 %, з трьома – 34,4 %, з чотирма – 44,2 %, з п'ятьма та більше – 46,8 %. Що

стосується пенсіонерів, то тут залежність цілком протилежна: зазвичай пенсія перевищує за розміром прожитковий мінімум, тому проживання пенсіонера в домогосподарстві знижує ймовірність абсолютної бідності членів останнього. При цьому спостерігається загальний низький рівень життя домогосподарств, незалежно від їх складу.

Що стосується розбіжностей в рівні доходів мешканців міст та сіл, то, за результатами обстеження домогосподарств у 2012 році, можна зробити такі висновки. Середньомісячний загальний дохід, що припадає на одного члена домогосподарства, складав 2015 грн у міській та 1698 грн у сільській місцевості, тобто доходи городян в середньому були на 18,7 % вищими. Частка домогосподарств із середньодушовими загальними доходами на місяць, нижчими за прожитковий мінімум, складала у міській місцевості – 6,2 %, а в сільській – 10,2 %. На продукти харчування припадало 50,9 % сукупних витрат міських жителів та 54,8 % – сільських. Все це є свідченням того, що рівень бідності сільського населення України є дещо вищим, хоча цю різницю не можна вважати суттєвою.

Дані, представлені на рис. 1, свідчать про наявність досить вагомої різниці між регіонами України щодо рівня абсолютної бідності.

Так, у 2012 році частка домогосподарств із середньодушовими загальними доходами на місяць, нижчими за прожитковий мінімум, в Донецькій області становила 3,5 %, тоді як в Тернопільській – в 5 разів вище – 18,1 %.

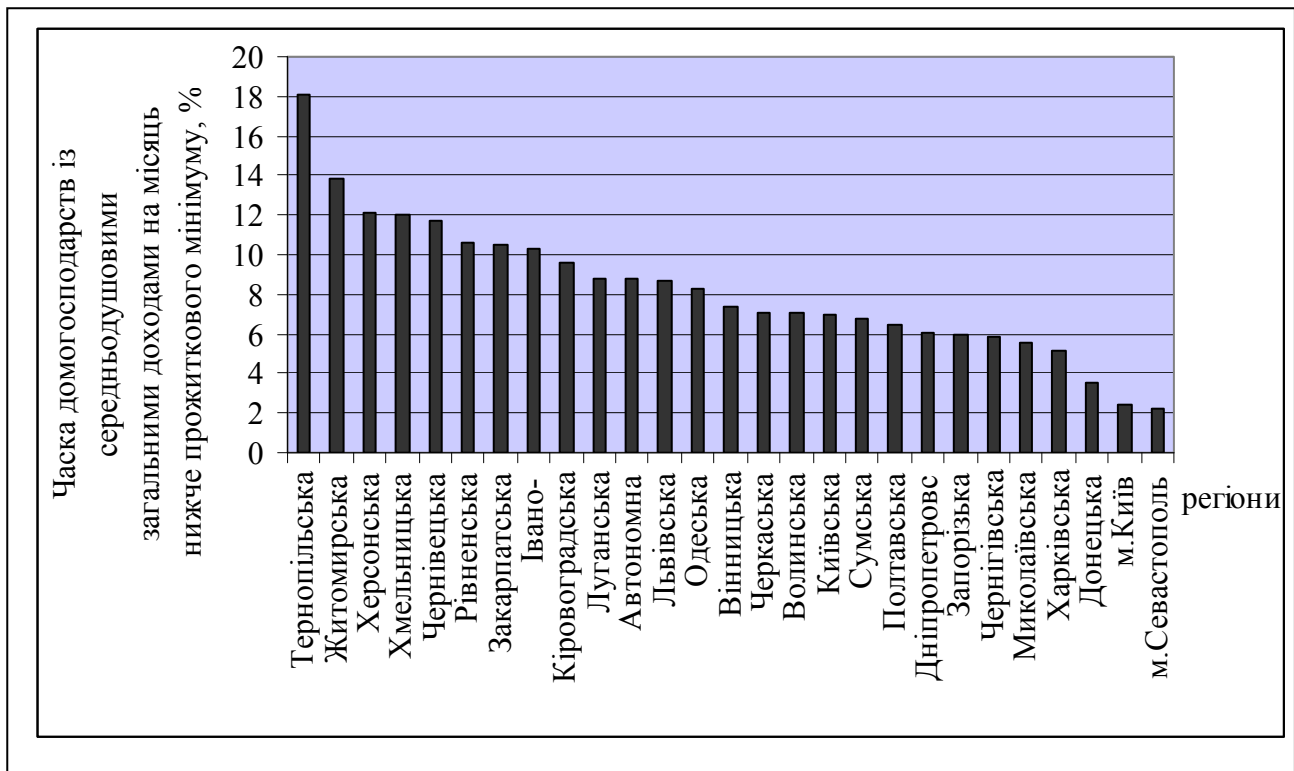

Рис. 1. Рівень абсолютної бідності за регіонами України у 2012 році

Таким чином, особливо гострими проблеми бідності та соціальної нерівності є для таких груп населення: для домогосподарств, до складу яких входять неповнолітні діти, для мешканців сіл, жителів Тернопільської, Житомирської, Херсонської, Хмельницької та Чернівецької областей. Низькими порівняно з іншими сферами зайнятості є доходи робітників, зайнятих в рибальстві, рибництві, в сільському господарстві, в лісовому господарстві, на будівництві, в охороні здоров'я та сфері надання соціальної допомоги. До того ж, особливістю бідності в Україні є бідність працюючих, що є зовсім нехарактерним для розвинених країн і викликає особливе занепокоєння. Адже на зайнятому лежить відповідальність не лише за його власне життя, а ще за непрацездатних членів господарства. Така ситуація не лише негативно позначається на поточній соціально-економічній ситуації, а є перешкодою для подальшого національного розвитку. Тому зниження рівня бідності та соціальної нерівності є однією з найголовніших цілей для сучасної України.